

dan toch wel één der redenen tot mijn daarna volgende bredere argumentatie in „de Reformatie”. Dat ik docent v. d. Schuit niet wil begrijpen, heb ik hem wel anders doen zien. Voordat ik op de kwestie van het in de rectorale rede gegeven citaat van dr. Kuyper (betreffende de steengroef) dieper inging, heb ik hem eerst persoonlijk gevraagd, eenige weken geleden, of hij mij zegge kon, waar het stond. Dat was dus juist met de bedoeling, dat ik niet langs hem heen zou redeneeren, doch de „kettorsche” uitspraak van dr. Kuyper zou kunnen bestudeeren in haar verband, om alzoo den achtergrond van docent v. d. Schuit's redeneering te beter te kunnen verstaan. Docent v. d. Schuit heeft mij niet de plaats uit E. Voto kunnen aangeven, ik heb er nog eens naar gezocht; maar in elk geval is het wel een bewijs, dat ik hem trachtte te begrijpen.

2. Het verwondert mij meer dan ik zeggen kan, dat docent v. d. Schuit hier met Bavinck komt aandragen. Het liep over dr. Kuyper. Van dr. Kuyper gaf doc. v. d. Schuit een (we zullen hopen) citaat; van de „Kuyperiaansche” richting oordeelde hij: Kuypers naam werd herhaaldelijk, die van Bavinck geen enkelen keer genoemd. En het ging, zoowel in de rede van docent v. d. Schuit zelf als in mijn eerste opmerkingen (in „De Bazuin”), die daartegen zich keerden, enkel en alleen over de vraag, wat dr. Kuyper van de metanoia (een der 2 termen voor de bekeering) leerde.

Nu komt docent v. d. Schuit zich ineens op Bavinck beroepen.

Maar bij hen, die „tot oordeelen bevoegd zijn” komt bij daarmee geen stap verder. Want hij moet weer naar dr. Kuyper toe. Dat is een noodzakelijk gevolg van zijn eigen betoog. Hij heeft de voor het Apeldoornsch gehoor zeker indrukwekkende vergelijking getrokken tusschen dr. Kuyper en Hegel. „In Kuypers machtigen geest”, zoo schreef docent v. d. Schuit, „zien wij dit alles” (dus ook de onderscheiding van „metanoia” en „epistrophe”, K. S.), „als een groot organisch geheel en aan zijn dogmatiek kan de glans van het intellectuele niet ontzorgd worden. Maar af schittert alles in intellectuele kleuren” — zoo vervolgde de redenaar te Apeldoorn — „voor den Geref. theoloog is niet het eerste of het stelsel begripmatig zuiver maar of het schriftuurlijk en confessioneel is. In Hegels denkleer staan wij verbaasd over zijn begripmatige structuur. Maar alleen de Hartogianen en geen Geref. theoloog zal dit filosofisch-redelijke ook schriftuurlijk redelijk vinden. Dat een Dogmatisch stelsel voor ons denken sluit als een bus, zegt nog niets voor de schriftuurlijke waarde van zulk een stelsel”.

Aldus sprak docent v. d. Schuit.

Over die zeer gevaarlijke tegenstelling tusschen filosofische redelijkheid en bijbelsche redelijkheid zullen wij nu maar niet verder redeneeren. De lector Wissen en de docent v. d. Schuit kunnen, als geen van beiden de consequenties van eens gegeven uitspraken verzwaagt, het curriculum van Apeldoorn Theol. School nog wel eens de vraag voorleggen, of het onderwijs aldaar „sluit als een bus”. Maar dat is een kwestie luiten ons.

Wij willen slechts dit ééne vastleggen: volgens docent v. d. Schuit sluit Kuypers dogmatiek als een bus. Daartoe behoort nu, volgens herhaalde verzekering, ook de bewering, dat „metanoia” wedergeboorte en „epistrophe” bekeering is. En eveneens, dat tusschen die twee „scherp onderscheid” is; het zijn de eigen woorden van docent v. d. Schuit. Nu heb ik getracht, daarbij opzettelijk me tot dr. Kuyper beperkende, aan te toonen, dat het onderscheid, dat dr. Kuyper ziet tusschen metanoia en epistrophe, heel anders is dan docent v. d. S. geloof. Is mijn bezwaar tegen de wijze, waarop dr. Kuyper door doc. v. d. S. wordt weergegeven, ongegrond, dan noeme hij de bewijzen uit Kuyper zelf. En is mijn bedenking gegrond, dan moet docent v. d. Schuit gaan erkennen, dat voor zijn besef de dogmatiek van Kuyper nog niet sluit als een bus (maar dan vervallen alle aanklachten die doc. v. d. S. bij wijze van deductie uit Kuypers leer tegen hem formuleerde); of... dat de polemiek van doc. v. d. S. nog niet sluit als een bus; maar dan moet hij eerst weer naar Kuyper terug, om dan daarna over Bavinck te spreken.

Met een citaat van iemand anders dan Kuyper zelf kan het debat niet verder komen.

3. Dat docent v. d. Schuit verwijst naar Bavinck, is overigens, wanneer wij zijn eigen opvatting willen taxeeeren, een verblijdend verschijnsel. Want het kost niet veel moeite, Bavinck tegen docent v. d. Schuit zelf te keeren.

Wij noemen enkele tegenstellingen tusschen docent v. d. S. en Bavinck:

A. Doc. v. d. S. leert: metanoia is wedergeboorte; Bavinck zegt, dat metanoia (in tegenstelling met „metameleia”) bekeering is en dat ze inzonderheid voor de Gereformeerden, niet in graad slechts, maar in beginsel en wezen van de penitentiea (het berouw) onderscheiden is; en dat nu deze bekeering (de metanoia) wortelt in de wedergeboorte in engeren zin. Voor doc. v. d. S. is de metanoia dus de wortel; voor Bavinck wat uit den wortel opkomt. (Dogm. 2e, 3e dr., IV, 149).

B. Doc. v. d. Schuit verklaart, tot tweemaal toe: de metanoia is een radicale innerlijke omkeering, en het verdient aanbeveling, te zeggen, dat deze geen andere is dan de palingenesie of wedergeboorte, waarvan Christus spreekt tot Nicodemus. Maar Bavinck zegt: de bekeering, ook als metanoia gezien (hij verwijst naar Hand. 2:38, Openb. 2:5, 16 v.), is behalve voortgaand werk van God, ook al een daad des menschen, die wel aan de wedergeboorte verbonden, maar toch ook daarvan wel degelijk onderscheiden is; die opkomt uit het tevoren ingestorte leven (Magn. Dei, 495).

C. Doc. v. d. S. zegt: de metanoia is hetzelfde als de wedergeboorte; deze nu voltrekt zich volgens hem in „wat de moderne psychologie noemt: het onderbewustzijn” (bl. 16). Bavinck zegt: de inwendige zinsverandering, wanneer ze metanoia heet, raakt het bewuste leven: ze beweegt den mensch zich van het zondig leven af te wendend, laat dat zondig ver-

leden zien in het licht van Gods aangezicht, en gaat dan ook bij de bekeerde joden en heidenen van het N.T. gepaard met de uiterlijk waarneembare omkeering (epistrophe). (Dogm. IV, 133, 135, Magn. Dei 493). Maar de bekeering volgt op de wedergeboorte, en gaat er niet mee „gepaard”.

D. Docent v. d. S. zegt: de wedergeboorte is eerst; daarna komt het „uitbreken in kernen, in klagen, in zoeken, in buigen”. En die wedergeboorte is bij hem identisch met de metanoia; deze gaat dus ook aan dat uitbreken in kernen etc. vooraf. Bavinck leert: de ware metanoia komt volgens 2 Cor. 7:10 (waar van metanoia sprake is) op uit de droefheid naar God. (Dogm. IV, 135).

E. Docent v. d. S. meent, dat het met Kuypers „als een bus sluitend” systeem samenhangt, dat Paulus wedergeboren en toch een vijand van Christus en een vervolger der gemeente was. Bavinck neemt het evenwel voor die gedachte op; nog wel op een der bladzijden, waarnaar inzonderd hier verwijst (Dogm. IV, 136). Dus acht Doc. v. d. S. dat het zuivere begrip van „metanoia” onverenigbaar is met de gedachte van Paulus' wedergeboorte vóór Damascus; maar Bavinck, op wien docent v. d. S. zich beroept (behoort die soms niet tot de „neocalvinistische RICHTING”? indien niet, dan wordt het bezwaar dat ik tegen de rede in het begin dezer polemiek opperde, nog veel en veel grooter). Bavinck acht zuivere exegese van „metanoia” wel verenigbaar met de in Apeldoorn als breukenslaande ketterij uitgeroepen gedachte, dat Paulus al wedergeboren was, voordat Christus hem liet zien, dat de Messias gekomen was in den gekruisten Jezus.

Ik neem dus graag het verzoek van docent v. d. Schuit over. Mag ik allen, die tot oordeelen bevoegd zijn, verzoeken te lezen, wat Dr. Bavinck schrijft in zijn Dogmatiek, blz. 58—59; blz. 133—136?

Zij zullen zien, dat niet alleen dr. Kuyper docent v. d. S. tegen zich heeft, maar dat ook docent v. d. S. Bavinck tegen zich heeft.

4. Ik wilde overigens, dat de verdediging van doc. v. d. S. wat minder zwak was. Terwijl ik hem letterlijke citaten uit Kuyper voorleg, met de pagina er bij, komt hij met een verwijzing naar een stuk van Bavinck, zonder te zeggen, heel duidelijk, waarin nu het verschil ligt tusschen Bavinck en mij en welke de quintessence is van Bavinck's betoog in deze Apeldoorn tegemoetkomende passage.

Van Kuyper noemt hij een bepaalde „uitspraak”, maar blijft in gebreke, te zeggen, waar het staat. En van Bavinck zegt hij, waar iets staat, doch blijft in gebreke een bepaalde „uitspraak” te noemen.

Duidelijk spreekt docent v. d. S. niet.

En dat behoort hij onzentwege ook volstrekt niet. Als hij nu maar erkent, dat hij dr. Kuyper's opvatting over de metanoia onzuiver heeft weergegeven, dan laat ik hem gaarne met rust. Wij vallen hem niet aan; maar hij valt „onze richting” aan en daartegen gaaf de verdediging.

En docent v. d. S. behoort ons niet duidelijk te maken, dat hij niet geloof al wat ik bij wijze van consequentie uit zijn woorden haalde. Zelf heb ik duidelijk genoeg aangegeven, dat ik er geen seconde aan dacht, hem al dat moois in de schoenen te schuiven, en dat ik daarom den kant der „oofelijkheid” niet op wil. Ik verklaarde duidelijk genoeg, dat ik hier een vergissing in het spel zag komen.

Maar docent v. d. Schuit ontkomt er niet aan: hij heeft zichzelf den pas afgesneden.

Had — ziedaar een eerste mogelijkheid — had doc. v. d. Schuit geschreven: metanoia is: de wedergeboorte met insluiting van de daarop volgende, het bewustzijn rakende, bekeering, dan zou ik hem over dit gevoelen niet hebben aangevallen, al doelde ik het niet.

Of — een tweede mogelijkheid — had docent v. d. Schuit geredeneerd: metanoia is: de bekeering, maar dan met insluiting, althans in veel gevallen, van de wedergeboorte, dan had ik ook gezwoegen.

Het schijnt, dat docent v. d. Schuit dezen kant nu langzamerhand uit wil. Zijn verwijzing naar Bavinck lijkt in die richting te minste te wijzen.

Maar als hij dien kant werkelijk op wil, dan moet hij eerlijk erkennen, dat hij daarmee zijn draai genomen heeft en reeds feitelijk herroept, wat hij in werkelijkheid tot tweemaal toe schreef. Ik geef hem toe, dat in één van DIE beide gevallen hij zich, althans gedeeltelijk, voor tot oordeelen bevoegden, op Bavinck zou kunnen beroepen. Dat wist trouwens iedereen onder de zoodanigen allang. Maar wij werpen dān tegen, dat iemand, die zich zich zachtens van zijn eigen woorden afmaken wil, den opponent niet moet zwart maken vanwege niet-begrijpen-willen; en voorts, dat, indien docent v. d. Schuit één van deze twee kanten uit wil, hij aan Bavinck's hulp voor het eigenlijke geding nog niets heeft, omdat hij over Kuyper's woorden en de daaruit vloeiende consequenties beloofde te ooreen.

Intusschen, zoolang docent v. d. Schuit zijn zwenking niet rondt, erkent, maar ze door een aanklacht tegen mij en een vage verwijzing naar Bavinck maskeeren wil, ontzeggen wij hem de hulp van Bavinck.

Want die was alleen mogelijk in één van de beide zoeven genoemde gevallen.

Doch geen van die beide mogelijkheden doet zich voor. Ieder kan lezen, dat docent v. d. Schuit een derde geval schiep. Hij leerde, noch dat metanoia wedergeboorte is met insluiting van de bekeering, noch dat metanoia bekeering is met terugslag op de wedergeboorte; maar hij leerde een derde: metanoia IS DE wedergeboorte; en deze is scherp onderscheiden van de bekeering, epistrophe. Wilde docent v. d. Schuit op één van de beide bovengenoemde wijzen de twee begrippen in elkander laten overvloeien, dan zou hij een heel klein eindje achter Bavinck kunnen aanronden. Maar geen zeewater wisch af het feit, dat docent v. d. S. de twee begrippen juist uit elkaar gehaald heeft, en dan zóó, als hij het deed.

Hij heeft dus niet gezegd: metanoia is onderscheiden van de epistrophe, zoals de eene vorm van bekeering zich van den anderen onderscheidt. Maar zijn verzekering luidt: metanoia is wedergeboorte, en die staat hier tegenover het begrip: bekeering. En zóó heeft docent v. d. Schuit het begrip metanoia losgemaakt

van hetgeen in het waarneembare ligt; tusschen wedergeboorte en bekeering neemt hij immers óók een scherpe onderscheiding aan; hij meent zelfs, dat de man, die ons oog voor dat verschil tusschen wedergeboorte en bekeering geopend heeft een eerepalm waard is. Die man is Kuyper. Maar dr. Kuyper kan dit ééne christelijk-gereformeerde eereleeken alleen bewaren als men meent wat hij zegt: dat wedergeboorte en bekeering onderscheiden zijn als verborgen levenskiem en uitbrekende levenswerking. En het is DEZE scherpe onderscheiding, die docent v. d. S. óók heeft aangenomen tusschen „metanoia” en „bekeering”.

En als docent v. d. S. nu nóg volhoudt, dan wil ik hem vriendelijk vragen, nu eens niet naar Bavinck überhaupt te verwijzen, want deze geheimzinnigheid brengt ons niet verder. Dan vraag ik hem, precies aan te geven, welke bepaalde uitspraak van Bavinck hem voor annexatie geschikt dunkt. Bij voorbaat verzeker ik hem, te zullen herroepen, als hij er in slaagt te bewijzen, dat Bavinck tusschen metanoia en epistrophe principiële dezelfde scherpe onderscheiding maakt als er ligt in de Kuyperiaansche onderscheiding tusschen wedergeboorte en bekeering. Want dáár op baseert zich de rede van docent v. d. S. Docent v. d. S. moet zich niet met algemeenheden van de kwestie afmaken. En als hij de consequentie van zijn eigen woorden niet goed meer aandurft, dan moet hij niet klagen, dat ik hem niet begrijpen wil, maar erkennen, dat hij zich niet goed heeft uitgedrukt.

Van den wil tot begrijpen gesproken, wanneer vertelt docent v. d. Schuit aan zijn „Wekker”-lezers eens eerlijk, dat hij de professoren van Kampen en Amsterdam over hun schrappen van Genesis I uit het debat-Geelkerken niet goed begrepen heeft, zooals de naders, door hem verzwegen, verklaring van de Heraut bewijst?

K. S.

P.S. Ook dit artikel bleef een week liggen ter drukkerij.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

De onfeilbaarheid der Apostelen en Petrus' houding te Antiochië.

M. d. R. te 's-H. zond de volgende vraag in:

Mag men met een beroep op Matth. 18:17 en 18 zeggen, dat de Apostelen onfeilbaar waren, en, zoo ja, hoe is daarmee dan te rijmen het feit, dat Paulus Petrus bestraffen moest omdat Petrus te Antiochië het held met degenen die uit de besnijdenis waren, en zich afscheidde van de heidenen (Gal. 2)?

De vraag is een tweeledige. Ze geldt in de eerste plaats het onfeilbare gezag der Apostelen; en in de tweede plaats, in verband daarmee, de houding van den Apostel Petrus te Antiochië, waarvan de Apostel Paulus in Gal. 2 melding maakt.

De eerste vraag heeft me verwonderd, eerlijk gezegd ook bedroefd. Ik mag toch veronderstellen, dat M. d. R. trouw lezer als hij is van ons blad, behoort tot de Gereformeerde kerk. En dan houde hij het mij ten goede, dat zijn vraag naar de onfeilbaarheid der Apostelen me smartelijk aandeed.

Ik kan me niet voorstellen, dat ze voor een lid eener gereformeerde kerk, in volen ernst een vraag is. Ze raakt toch waarlijk niet iets dat aan den omtrek onzer belijdenis ligt. Ze staat in het middelpunt. Ze geldt niet minder dan de goddelijke autoriteit en onfeilbaarheid der H. Schrift, den eenigen grond en regel van ons christelijk geloof. Ze behoort daarom tot de dingen, die op elke catechisatie aan de orde komen, en waaromtrent niemand, die het catechetisch onderwijs trouw volgt, in onzekerheid behoeft te verkeerren.

Ik ben er dan ook eigenlijk verlegen mee, deze vraag hier nog te beantwoorden. 'k Heb het gevoel, er ons lezers mee te beleedigen. Maar misschien willen ze me toestaan den vrager althans van eenig bescheid te dienen.

En dan moet ik beginnen hem den eenigen tekst, waarop hij meent het Apostolisch gezag te kunnen groeten, te ontnemen. Als hij Matth. 18:17 en 18 even in zijn Bijbel naleest, zal hij zelf dadelijk ontdekken, dat Christus het daar niet heeft over het gezag der Apostelen, maar over het gezag der kerkelijke tucht.

De onfeilbare autoriteit der Apostelen is gegrond op de volgende feiten: 1o. dat onze Heere Jezus Christus zelf hen verkoort en riep tot hun ambt (Joh. 6:70, 13:18, 15:16 en 19); 2o. dat Hij ze stelde om na zijn heengaan door woord en geschrift, voor de Joden en voor heel de wereld, zijn getuigen te zijn (Luk. 24:28, Joh. 15:27, Matth. 28:19, Joh. 17:20, Hand. 1:8); 3o. dat Hij voor de vervulling dezer roeping hun schonk den Heiligen Geest (Joh. 15:26 en 27, Matth. 10:20, Joh. 14:26, 16:7, 13 en 14, 20:22, 16:14); 4o. dat Jezus van het geloof in hun woord de zaligheid afhankelijk stelt (Matth. 10:14 en 15, Lukas 10:16); 5o. dat de Apostelen zich bewust waren van de waarachtigheid van hun getuigenis (Joh. 19:35, 1 Joh. 1:1—4, 3 Joh. 12), als het eenig Evangelie (Gal. 1:12), als het woord Gods (1 Thess. 2:13), als regel voor geloof en wandel (2 Thess. 3:14), als het fundament der Gemeente (Ef. 2:20). Een reeks van getuigenissen die gemakkelijk met een vijfvoud te vermeederen zouden wezen, doch die op zich zelve afdoende zijn en den weg wijzen tot andere.

Maar — zoo luidt de tweede vraag van d. R. — hoe nu met deze onfeilbaarheid der Apostelen te rijmen het feit, dat de Apostel Paulus te Antiochië den Apostel Petrus bestraffen moest, omdat deze weigerde zich met de christenen uit de heidenen aan één tafel te zetten?

De oplossing is zeer eenvoudig. Wat Paulus in Petrus te bestraffen had was geen dwaling in de leer, maar een afwijking van de ook door Petrus op het Jeruzalemsche Convent (Hand. 15) als waar erkende leer, in zijn gedrag jegens de christenen uit de heidenen. Een struikelring in den wandel dus. De Apostel Paulus zelf zegt in Gal. 2, dat Petrus niet deed zooals hij deed uit dwaling ten opzichte van de waarheid, maar „uit vreeze voor degenen, die uit de besnijdenis waren”.

Met de onfeilbaarheid der Apostelen, die niet hun

wandel, maar derhalve niet V.

Correspondentie vraag is te beantwoorden over zóó groot met hartelijk

Wilma, Vist

Van de geleiden te schenken, raine schen

Het is de van een tij ma er vele den bundel type, dat v Schrijfster haal, waar hangt en onbevredigd personen it alleen maa het niet in om hun v tegen den teekent. En ook niet ve besid-in-pro Hier is d naam word „zij”) op zonnwarme Uit enkele zijn vrouw tot dit gaa wogen, omc niet meer ziekte verm gebleven, w loop van ti algeheel he land. Dat i beteekeenis l hoofdgebou tend produc ook verder beteekeenis l wagreist van tegemoet. U heele psych En dan sl duwbeeld h dag aan da plekje bij d als in pan zee in haar wing van v exotische w boot in en h alles in de den enthous natuur, yoo zijn denken lsfede en zij de — en d gedachten a teruggaan

Zijn vrou berijen hee zij óók alle wekt en vo Ze moet hee Herinnering man geheel gezellin sch is. Nog me deren Vrien en dan haaz hem, na z'n laat: Visioe iets van Ho landsche ve waar hij zi shag, met i de dagenla gestel

Zeet mer in zijn vrie van z'n vrogangstig hem delijker en wikkelen, s meer, omda anderen ka opheffende In Afrika in de stad schilder bet de schoonhe

3. Uit va

Merkwaardige verschijnselen.

Er doen zich, zoowel op het zendingsveld als in het „moederland“, merkwaardige verschijnselen voor, die onze bijzondere aandacht vragen.

Wij denken allereerst aan China. Missionsinspector Knak wees in een rede op het feit, dat bijna alle zendingen van Engelsche, Amerikaansche of Fransche nationaliteit door hun regeeringen zijn teruggeroepen uit China, omdat de vijandige beweging zich vooral tegen de Engelsch sprekende volken richt.

Het doet ons vreemd aan, dat die zendingen door hun regeeringen zijn teruggeroepen van hun post, waarop zij toch door hun vereenigingen of kerken zijn geplaatst! Wellicht zal bedoeld zijn, dat de respectievelijke regeeringen hun meegedeeld hebben, dat zij bij een mogelijk blijven niet langer op de bescherming van de zijde van hun land zouden mogen rekenen. Hoe het ook zij, zij zijn heengegaan.

Er zijn alzoo in de provincies bijna alleen Duitsche zendingen overgebleven.

Wat zal er echter met het werk der anderen moeten gebeuren?

En zie nu de groote verandering, welke sinds den oorlog heeft plaats gehad! Toen moesten de Engelschen en Amerikanen den arbeid der Duitschers overnemen; en nu zijn de Engelsche zendingen gekomen met de vraag tot de Duitschers: „neemt gij het toezicht over onze zendingsstations op u, totdat wij terugkomen; misschien moeten wij u verzoeken blijvend onzen arbeid over te nemen“.

Terecht merkt Dr Knak op, dat de Duitschers zich over deze verandering niet kunnen verheugen; ook al niet, om het gevaar, dat zij straks wellicht zelf zullen loopen.

„Men went zich er in China aan, betoogde dr Knak, den zending weer uitsluitend als buitenlander te beschouwen. Zoodra er een onvriendelijke stemming opkomt, zou het gemakkelijk zijn, ook tegen de Duitsche zendingen de volkswoede te ontketen. De zendingscholen zijn tegenwoordig het aangriffspunt voor de tweede beweging in China, die ons angst en zorgen baart, de anti-Christelijke beweging. Wie de brieven van onze zendingen leest, die kan er niet aan twifelen, dat hier zeer sterk een Russische invloed werkt. Deze invloeden richten zich tegen die punten, waar Christelijke zending en kerk samenhangen met de politiek en de economische ontwikkeling van de Westersche volken: „De zendingen zijn toch slechts de vooruitgeschoven troepen van het kapitalisme“. Voor de Oost-Aziaten zijn deze dingen zeer nauw met elkander verbonden.

Wanneer wij vooruit willen komen, zoo zei Dr Knak, moeten wij allen krachtig er aan medewerken, het duidelijk te maken, dat het Evangelie iets anders is dan het politieke en economische leven van de Christelijke volken. Als jongeren Christi willen wij uitgaan, en niet anders. Wij, Duitschers, kunnen dat het allerbest, omdat wij politiek zoo machteloos zijn. Dat is de reden, waarom wij in China worden geduld. „Wanneer ik zwak ben, zoo ben ik machtig!“ En juist daarom, omdat wij zoo zwak zijn, is nu voor de Duitsche zending een dag aangebroken als nooit te voren.“

Zuid-Afrika trekt ook sterk de aandacht ten opzichte van het zendingswerk.

In dezelfde rede, waarin hij over China sprak, roerde Dr Knak ook „Het Zwarte gevaar“ aan, als hij zeide:

„In Zuid-Afrika staat in het middelpunt van het wereldgebeuren natuurlijk de rassenvraag. Zij heeft een ontwikkeling van vele trappen achter zich, van die dagen aan, toen de Hottentotten met de Hollanders in strijd geraakten, omdat de Hottentotten niet begripen konden, dat zij met den verkoop van hun land ook tegelijkertijd het weiderecht hadden weggegeven. Toen kwam de tijd, dat de zwarten een onderscheid maakten tusschen de blanken: hier de Boeren, hun gewelddadigen, daar de Engelschen, hun bevrijders. Ware deze tegenstelling er niet geweest, zoo zou het Boerenvolk in den laatsten oorlog het nauwelijks van de Engelschen verloren hebben. Nu kwam de Grondwet voor Zuid-Afrika. Zij was van Engelsch standpunt gezien een meesterstuk. Het was Engeland gelukt, deze Boeren, met wie ze een vierjarigen oorlog hadden doorvochten, zoo ver te krijgen, dat ze gewillig medewerkers werden. Maar de Engelschen hadden er een zeer hoogen prijs voor betaald, of veelmeer, ze hadden den zwarten man laten betalen. Toen werden de zwarten van twee kanten gedwond, totdat ze in een onuitsprekelyke woede geraakten. Bedrogen waren ze. Engeland had den zwarten man prijsgegeven.

Sedert dien ontstond in Zuid-Afrika een eenheidsfront tegen den blanke. De zwarte man kreeg zijn politieke leiders. De stamveesten werden op den achtergrond gesteld. Nu brak de oorlog uit. Die wereldoorlog heeft in Zuid-Afrika het zelfbewustzijn van den zwarten man buitengewoon versterkt. Er gaat door de zwarte bevolking van Afrika een beweging als het ondergrondse woelen van een op uitbarsting staanden vulkaan. Een gevonden brief, die van een samenweetersgezelschap stamt, begint aldus: „De dag van den neger breekt aan...“

Tegenover deze donkerheid staan ook lichtpunten; satan werkt, maar God gaat door, en werkt soms op zeer wondere wijze. Een treffend staaltje vermeldt „Het Handelsblad“:

wandel, maar uitsluitend hun leer gold, heeft dit geval derhalve niets uit te staan.

V.

F.

Correspondentie. C. v. d. M. te P. (Z.-A.). Uw vraag is te onbepaald om beantwoord te worden. De beantwoording vereischt ook intiemere kennis dan men over zoo grooten afstand van elkander kan hebben. Wees met hartelijke broedergröete Gode bevolen.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Wilma, Visioen.

Van de bekende Schrijfster Wilma, die niet lang geleden nog ons verrijkte met haar roman „Mensch en handen“ verscheen weder een nieuwe literaire schets „Visioen“.

Het is de keurig verzorgde uitgave in boekvorm van een tijdschriftbijdrage, een novelle, zooals Wilma er vele gaf (enkele werden samengebracht in den bundel „De Bruidsketting“), ook weer van het type, dat we eerder aangaven als het voor deze Schrijfster karakteristieke: het ietwat wazige verhaal, waarover de nevel van levensversombering hangt en waarin de benauwing van onrust en onbevredigdheid de tonen der vreugde dempt. De personen in die schetsen zijn in den regel vaag, alleen maar in silhouetlijnen aangegeven, omdat het niet in de eerste plaats gaat om hen zelf, maar om hun vergroot schaduwbeeld, zooals dat zich tegen den achtergrond van het lichtende leven aftekent. En de omringende verhoudingen worden ook niet verder uitgewerkt dan noodig is voor het beeld-in-projectie.

Hier is de hoofdpersoon een kunstschilder (zijn naam wordt niet genoemd) die met z'n vrouw („zij“) op reis is gegaan naar Afrika, omdat hij zonnearmte en een ander klimaat noodig heeft. Uit enkele verspreide trekken blijkt, dat het vooral zijn vrouw en zijn vrienden zijn geweest, die hem tot dit gaan naar het verre Zuiden hebben bewogen, omdat zij daarvan hoopten wat in Holland niet meer te verwachten viel, opleving van door ziekte verminderde kracht. De kinderen zijn achtergebleven, want het ligt in de bedoeling, na verloop van tijd, zooveel als noodig zal blijken voor algeheel herstel, terug te keeren naar het vaderland. Dat is alles wat aan feiten-materiaal wordt betekenis heeft is, dat hier iemand, tegen zijn zin hoofdgebeuren historisch is, althans niet uitsluitend product van Schrijversfantasie. Maar het komt ook verder op de feiten niet aan: 't eenige, wat betekenis heeft, is, dat hier iemand tegen zijn zin wegreist van z'n vaderland, een onzekere toekomst tegemoet. Uit dit eene gegeven verstaan we de geheele psycho-analyse, die volgt.

En dan stelt de Schrijfster, als steeds, haar schaduwbeeld heel scherp. Want we vinden den schilder dag aan dag op het dek van de boot, op een rustig plekje bij de verschansing, en aan zijn oog glijdt als in panorama voorbij de schoonheid van de zee in haar steeds wisselende heerlijkheid, de blauwing van verre kusten en hard-hooge rotsen, de exotische warmte van bonte zuiderkleuren, als de boot in en bij havenplaatsen komt — maar het gaat alles inderdaad aan hem, den kleur-gevoelige, den enthousiast voor al wat harmonie is in de natuur, voorbij. Want heel zijn hart en gansch zijn denken zijn in Holland gebleven: daar ligt zijn liefde en zijn leven, daar zijn verlangen en vreugde — en de pijnigende angstvraag schroeft al z'n gedachten saam tot het eene: zal ik ooit weer teruggaan, Holland ooit weerzien?

Zijn vrouw doet alle moeite hem over zijn toebereijden heen te helpen: zwaar van hart zelf, omdat zij óók alles achterliet, maar desondanks opgewekt en voor alles zich interesseerend, om hem. Ze moet het echter voortdurend weer verliezen van Herinnering, die, ondanks al haar zorgen, haar man geheel in beslag neemt en die een zachte reisgezelsin schijnt, maar voor hem kwaad gezelschap is. Nog meer bevreesd echter is ze van een anderen Vriend, die zoo nu en dan maar eens komt en dan haar man geheel in extase brengt, maar hem, na z'n verdwijnen, doodelijk afgemat achterlaat: Visioen. Plotseling kan hij in 't een of ander iets van Holland zien, fel zich inleven in die Hollandsche verhouding, zijn met z'n gansche ziel waar hij zichzelf ziet — en dan komt de terugslag, met koorts-verhooging en zenuw-afmatting, die dagenlang duurt en fruikend is voor zijn gestel.

Zeer merkwaardig is de spiegeling van al dat in zijn ziel zwaar doorworstelde, in het denken van z'n vrouw. Door haar gedachten, bezorgdheid, angstig hem gadeslaan heen, zien we veel duidelijker en scherper het proces bij hem zich ontwikkelen, spreekt eenzijdig het omringende veel meer, omdat zij er steeds op wijst, drukt aan den anderen kant zijn melancholie zwaarder, omdat opheffende kracht haar niet verlichten kan.

In Afrika aangekomen, neemt het echtpaar ergens in de stad z'n intrek. Maar de toestand van den schilder betert niet. Holland blijft hem trekken en de schoonheid, die hem omgeeft, heeft geen kleur

voor zijn verneveld oog. Herinnering en Visioen zijn mee van boord gegaan en maken al de pogingen van zijn vrouw krachteloos. Eenmaal grijpt Visioen hem aan, als hij een klein, blond buurmeisje, een bloemenkindje, schilderen zal midden tusschen de kamperfoelie bij den haag, die de huizen scheidt... en het wordt: Holland, het eigen huis in het heidorp met de hagen, waarover zich de wilde kamperfoelie en de braamtak slingeren en daarachter het pad naar de gouden korenvelden, die groeien onder Hollandsche zomerlucht.... 't Schilderstuk is een prachtwerk, maar hij is dagenlang overspannen....

Ze verhuizen, op doktersraad, naar 'de heuvelhuizen, buiten de stad. Daar komen ze, midden in de glorie van de ontwakende Lente, buiten, waar een weelde van kleuren zich ontspreiden gaat — en zij hoopt weer. Vooral na een avondwandeling (als ze enkele dagen in hun nieuwe huis wonen) en hij, bij het naar huis gaan, spreekt, harstochtelijk snel en veel, hij de stille, weggetrokken peinzende „dronken van de schoonheid der zachte heuvelcontouren onder de zilveren spreiding van het maanlicht in de groeiende stilte rondom“, dan rijst haar hoop, dat nu de nieuwe schoonheid en het nieuwe leven hem van zichzelf bevrijden zullen — maar, na een nacht van stil-zwaar tobben, blijkt de gevaarlijke Vriend er weer te zijn. De schilder gaat schilderen, 's morgens al vroeg, ingespannen, veel intenser dan z'n zwakte toestaat... en als ze, bij het hooren van een dof dreun toesnelt, vindt ze hem ineengezakt, dood, de tranen nog op zijn wangen, voor een groot doek: Hollands heuvelland, stralend van sereen licht.... „zijn hart was gebroken van vreugde, van smart!... neen, neen, van overstelpend groote vreugde... Al zijn liefde, al zijn verlangen had hij in dit kleurenlief uitgezogen...“

En dan komt het korte, diep-weemoedige slot-hoofdstukje. De kinderen roepen haar naar 't Vaderland terug. Maar ze kan niet gaan nog: „haar jongen lag daar zoo eenzaam, te vreemd in het vreemde land“. Ze heeft het gevoel alsof hij nog worstelt met zijn martelend verlangen naar huis en daarom moet ze blijven, kan ze niet weg. Tot ze den vollen Afrikaanschen zomer, wijd en heerlijk, goud-stralend en onbegrijpelijk rijk aan kleuren-schoon, heeft zien opgaan over de plaats, waar hij ligt.... „Het was bijna te veel. Ze wou hem wel wakker roepen, haar slapenden jongen. „Word toch wakker, liefste, je hebt niet geweten, dat het zoo heerlijk zou zijn. Als je dit gezien had, dan zou je heimwee gestild zijn, ik weet het zeker...“ „Zij weende in die dagen, zooals ze niet gewend had bij zijn sterven...“

Toen ging ze weg en „droeg getroost haar schoon geheim, haar smart, haar schat uit het zonneland, langs den verren weg over zee, naar huis —“

Zoo is dit verhaal, wel opgebouwd met de elementen, die typeerend zijn voor de Wilma-literatuur, maar toch volkomen begrijpelijk en in de teekening van het knagende heimwee, dat de restende levenskracht verteert, buitengewoon sterk-sprekend. Wie in de stilte van zijn rustige kamer deze schets leest, zal de schoonheid zien, die als in een waas van weemoed er over uitgespreid ligt, en in de ontroering der eigen ziel gevoelen, hoe diep de Schrijfster de verborgen smart van schreiend verlangen heeft gepeild. Naast „Grand-Seigneur“ ken ik van Wilma niet een schets, die zoo goed is als deze.

Maar in één opzicht heeft dit mooie boekje iets zeer onbevredigends. Men zoekt in dit nieuwe werk van een Christelijke Schrijfster, wier geschriften met recht gerekend mogen worden tot de Christelijke literaire kunst, vergeefs naar eenige religieuze gedachte, naar eenige glimp, die van haar eigene, christelijke levensovertuiging blijk geeft. Dit wekt onze rechtmatige verwondering.

Allerm minst pleiten we voor met christelijke kleuren overtrokken verhalen, waarbij het christelijk element oplegsel wordt zonder ziel of zin; meer dan eens schreven we daartegen. Een boek geeft alleen dan christelijke kunst, als de christelijke levensgedachte er doortrekt als de nerf door het blad, een onlosmakelijk bestanddeel is, in harmonieuzen groei ontwikkeld. We eischen dan ook volstrekt niet, dat de Schrijfster dit verhaal, dat alle kenmerken draagt van werkelijk-zoo-gebeurd-zijn, zou opgetooid hebben met uiterlijke versierselen van christelijk karakter. Maar wel mochten we, meen ik, met recht verwachten, waar toch dit gebeuren door haar eigen ziel moet zijn heengegaan, om het te kunnen weergeven, zooals het is weergegeven, doorvoeld en in z'n diepte verstaan, dat de intonatie naar haar eigen levenstoon zou zijn geweest, en niet, zooals die nu is, volstrekt neutraal. We ontkennen, als christenen, de gedachte van Kloos, dat een kunstenaar de werkelijkheid benaderen kan „dwars door alle vooropgezette ideeën heen“, maar daaruit vloeit omgekeerd voort, de mening, dat de christelijke kunstenaar zijn eigen, christelijke „visie“, op z'n onderwerp hebben moet.

En die christelijke „visie“ missen we in dit literair voortreffelijke boekje.

C. T.